

**Anexa nr. II la Ordinul Ministrului Educației nr. 3702/21.04.2021
MINISTERUL EDUCAȚIEI**

**Programa școlară
pentru aria curriculară**

***TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI
INTEGRATĂ***

Disciplina TERAPIE OCUPAȚIONALĂ

**Învățământ special
Clasele a V-a – a VIII-a
Dizabilități intelectuale ușoare și moderate**

București, 2021

Notă de prezentare

Terapia Educațională Complexă și Integrată este o ramură a psihopedagogiei speciale care abordează complex și integrativ programele educațional terapeutice pentru valorificarea resurselor de învățare prin: *stimulare cognitivă, ludoterapie, terapie ocupațională, activități de socializare și formarea autonomiei personale a elevului*, oferind o largă deschidere spre normalizarea condițiilor de viață.

Programa școlară pentru **Terapia educațională complexă și integrată** reprezintă o ofertă curriculară pentru clasele V- VIII din învățământul special gimnazial, având următoarea structură:

- Notă de prezentare,
- Competențe generale,
- Competențe specifice,
- Conținuturi,
- Sugestii metodologice.

Aria curriculară **Terapia educațională complexă și integrată** este prevăzută în *Planul-cadru de învățământ pentru învățământul special gimnazial, dizabilități intelectuale ușoare și moderate*, Anexa nr. 7 la O.M.E.N. nr. 3622/18.05.2018 privind aprobarea planurilor-cadru pentru învățământul special preșcolar, primar și gimnazial, și cuprinde următoarele discipline:

- *Formare a autonomiei personale,*
- *Socializare,*
- *Stimulare cognitivă,*
- *Terapie ocupațională,*
- *Ludoterapie.*

Parte integrantă a ariilor curriculare cu caracter terapeutic, **Terapia educațională complexă și integrată** are alocate 20 de ore săptămânal/clasă care sunt normate învățătorului-educator sau profesorului-educator. Distribuția orelor pe tipuri de activități terapeutice se realizează de către fiecare cadru didactic, cu avizul Comisiei pentru curriculum din fiecare unitate de învățământ special, numărul orelor stabilindu-se, în mod personalizat, pentru fiecare clasă, în funcție de particularitățile de vârstă și nevoile de dezvoltare ale elevilor.

Activitățile sunt desfășurate de către învățători-educatori/profesori-educatori, cadre didactice cu studii de specialitate în domeniul psihologiei și științelor educației sau absolvenți ai altor specializări cuprinse în Centralizator, care au parcurs un stagiu atestat de pregătire teoretică și practică în educația specială, conform art. 248, alin. (5) din Legea Educației Naționale nr. 1/2011.

Activitățile cuprinse în aria curriculară **Terapia educațională complexă și integrată** sprijină și completează programul de predare-învățare-evaluare realizat de profesorul de psihopedagogie specială și se derulează în continuarea programului instructiv-educativ susținut de acesta. Conținutul activităților de **Terapia educațională complexă și integrată** va fi corelat cu cel al celorlalte activități instructiv-educative și terapeutice.

Activitățile propuse în această programă au un caracter terapeutic și urmăresc formarea unor competențe în sfera cunoașterii, a autonomiei personale și sociale, și creșterea gradului de adaptabilitate al elevilor cu dizabilități, în vederea participării active la viața comunității, fiind în concordanță cu prevederile Legii educației naționale nr.1/2011 și cu actele normative subsecvente Legii educației naționale, din domeniul învățământului special și special integrat care garantează „drepturi egale de acces al tuturor cetățenilor României la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar și superior, precum și la învățarea pe tot parcursul vieții, fără nici o formă de discriminare”.

Achizițiile, transpuse în programă sub forma competențelor (generale și specifice), converg spre dezideratul general de formare a unei personalități apte de a participa activ la viața în familie, de grup profesional și social.

Programa școlară de **Terapia educațională complexă și integrată** propune o varietate largă de activități, oferind cadrului didactic libertatea de a alege exercițiile de învățare și activitățile cu caracter terapeutic-compensator corespunzătoare nivelului de dezvoltare psihofizică al elevilor cu dizabilități și, respectiv, zonei proximei dezvoltări al fiecărui caz în parte.

Diversitatea metodologică este strâns legată de cadrul larg al conținutului organizat pe numeroase domenii aflate în strânsă interdependență. Fiecare tip de activitate terapeutică propune o întreagă paletă de metode, tehnici și strategii didactice cu valențe pregnant terapeutice.

Principiul integrativ al acțiunii educațional-terapeutice obligă ca activitățile educaționale să fie valorificate sub toate aspectele, ca urmare a faptului că aceste categorii terapeutice nu pot fi abordate separat. Cadrul didactic trebuie să apeleze la toate tehnicile terapeutice care utilizează actul însușirii cunoștințelor și formării deprinderilor în sfera educației intelectuale, la cele care utilizează jocul și mișcarea ca factori terapeutici în sfera educației fizice, artterapia și terapia ocupațională satisfăcând principiile educației estetice.

Acest obiectiv de integrativitate se poate realiza prin două modalități. Prima modalitate presupune elaborarea de sisteme de activități educațional-terapeutice, pentru un anumit obiectiv comportamental final, care se poate realiza prin strategii și tehnici educațional-terapeutice diferite:

- prin strategii de psihoterapie cognitivă sub diferitele ei forme,
- prin psihoterapie de expresie concretizată în maniere diferite,
- prin activități educaționale cu preponderență psihomotrică,
- prin activități de formare a autonomiei personale și sociale.

A doua modalitate este structurată pe demersul integrat prin care educația/învățarea nu este concepută a fi apanajul unor unități izolate, ci ca o educație/învățare care să valorifice toate resursele de învățare/educație conexe oferite elevului de școală, familie și de comunitate, ultimele două având o importanță deosebită în problematica generală a integrării elevului cu dizabilități în comunitate, în condiții de viață normală.

La baza proceselor de învățare recuperatorie stau educația senzorial-motrică și dobândirea autonomiei personale și sociale, acestea asigurând terenul educației cognitive și al integrării în comunitate.

Terapia educațională complexă și integrată este structurată pe 5 discipline: *Formare a autonomiei personale, Socializare, Stimulare cognitivă, Terapie ocupațională și Ludoterapie*. Pentru fiecare dintre cele 5 discipline a fost elaborată o programă școlară stabilindu-se competențe generale și specifice, activități de învățare și domenii de conținut.

Activitățile specifice **Terapiei educaționale complexe și integrate** sunt prezentate în complexitatea lor, respectând principiul integrativității ce reprezintă o caracteristică esențială a terapiei educaționale. Aceste activități, deși pot avea fiecare în parte autonomie funcțională proprie, de sine stătătoare, se găsesc și într-o relație de interdependență reciprocă. Această viziune relevă în mod pregnant caracterul integrat, fapt ce are implicații metodologice notabile în organizarea și desfășurarea activităților educațional-terapeutice.

Programele școlare de **TERAPIA EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ** sunt concepute pe ciclul de școlaritate oferind o gamă variată de activități educațional-terapeutice.

Formațiunile de studiu/clasele de elevi în învățământul special sunt heterogene și chiar dacă elevii sunt grupați în principal în funcție de criteriul vârstei cronologice și criteriul tipului și gradului dizabilității, în aceeași clasă elevii au niveluri de dezvoltare diferite, diagnostice și sindroame variate, fapt ce împiedică o abordare unitară a unei teme cu toți elevii.

Activitatea se desfășoară preponderent individualizat, personalizat, iar formarea unei competențe specifice poate dura întregul ciclu școlar.

De asemenea, pe parcursul unui ciclu de școlarizare elevii pot înregistra progrese semnificative dar și regrese, anulându-se astfel achizițiile dobândite în cadrul demersului educațional-terapeutic parcurs, creându-se discrepanțe la nivelul clasei de elevi, făcând dificilă abordarea frontală a activităților.

Activitatea de **Terapie ocupațională** se centreează în jurul a trei mari domenii:

- dezvoltarea și exersarea abilităților practice în vederea realizării de produse utile și estetice
- cultivarea capacităților și aptitudinilor pentru muncă;
- educarea capacității de cooperare și interrelaționare pozitivă în cadrul unui grup.

Prin specificul ei, programa de **Terapie ocupațională** include metode și procedee specifice și contribuie la realizarea unor obiective care se referă la adaptarea și integrarea școlară și socio-profesională a elevilor cu dizabilități intelectuale.

Pentru realizarea integrării optime și dezvoltarea de comportamente sociale acceptate, cadrul didactic proiectează activități practice în scopul formării și dezvoltării la elevul cu dizabilități intelectuale de competențe în sfera senzorio-motorie, cognitivă și psihosocială.

Prin activitățile și conținuturile propuse în cadrul programei de **Terapie ocupațională**, cadrul didactic poate urmări sistematic realizarea de conexiuni între toate activitățile specifice disciplinei Terapie educațională complexă și integrată, creând contexte semnificative pentru dezvoltarea personalității elevilor, fapt care conduce la o creștere a capacității de adaptare și funcționare a acestora în relație cu mediul în care trăiesc precum și la optimizarea relațiilor interpersonale care reprezintă un factor important al activității de terapie ocupațională.

În cadrul activităților de **Terapie ocupațională**, sunt avute în vedere următoarele aspecte:

- selectarea și utilizarea adecvată a materialelor și instrumentelor de lucru;
- respectarea etapelor de realizare a produselor finite;
- aplicarea de tehnici de lucru adecvate tipului de produs propus spre realizare;
- evaluarea produselor obținute în conformitate cu standardele de calitate;
- expunerea și valorificarea produselor realizate;
- modalități de relaționare și colaborare pentru realizarea unor produse colective;
- respectarea normelor de sănătate și securitate în muncă.

Programa permite o abordare didactică flexibilă, care lasă loc adaptării la particularitățile psihoindividuale ale elevilor cu dizabilități intelectuale moderate și ușoare din perspectiva opțiunilor metodologice ale fiecărui cadru didactic.

De asemenea, acest tip de abordare permite cadrului didactic să propună teme și subiecte interesante, dorite de elevi la această vârstă, organizând cunoașterea ca un tot unitar, încheșat.

Se recomandă realizarea de secvențe didactice în care elevii să-și poată manifesta libertatea de alegere atât în ceea ce privește instrumentele, cât și în ceea ce privește produsele realizate.

Competențe generale

- 1. Realizarea de produse utile și/sau estetice prin aplicarea independentă a tehnicilor de lucru specifice terapiei ocupaționale**
- 2. Valorificarea produselor realizate în diverse contexte școlare și extrașcolare**

CLASELE a V-a – a VIII-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Realizarea de produse utile și/sau estetice prin aplicarea independentă a tehnicilor de lucru specifice terapiei ocupaționale**

Clasele a V-a – a VIII-a
<p>1.1. Selectarea materiilor prime, materialelor și principalelor unelte, instrumente și echipamente specifice utilizate în obținerea produselor</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de recunoaștere a diverselor instrumente de lucru; - exerciții practice de recunoaștere și individualizare a materialelor de lucru; - exerciții de grupare a materialelor după criterii date; - exerciții de descriere a materialelor folosind drept criteriu proprietățile lor; - exerciții practice de grupare a produselor în funcție de materialele din care au fost confecționate; - exerciții practice de enumerare a unor caracteristici observabile ale materialelor și instrumentelor întâlnite în mediul familiar; - activități de sortare a materialelor de lucru și a instrumentelor în funcție de proprietăți; - activități de selectare a materialelor de lucru, în funcție de scopul propus.
<p>1.2. Utilizarea adecvată a materiilor prime, materialelor și principalelor unelte, instrumente și echipamente specifice cu respectarea normelor de securitate și sănătate în muncă și protecție a mediului</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de exersare a utilizării corecte a instrumentelor de lucru; - activități de exersare a modului de întreținere/ păstrare a instrumentelor și a materialelor de lucru; - activități de identificare a materialelor din care au fost confecționate diferite produse; - exerciții elementare de rupere/ lipire/ îndoire/ colaj/ origami/ modelare/ bobinare/ răsucire/ mulare/ înșirare șnuruire/ tăiere/ înnodare/ îmbinare/ împletire/ țesut/ cusut/ vopsire/ asamblare; - activități practice de realizare a unor obiecte după model; - activități de comparare a diferitelor tehnici de lucru; - activități de realizare a unor construcții libere, spontane, utilizând materiale și instrumente diverse;
<p>1.3. Planificarea și executarea în mod independent a etapelor de realizare a unor produse finite</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de ordonare a operațiilor pentru obținerea unui produs finit; - exerciții de confecționare a unor produse simple; - exerciții de confecționare a unor machete; - exerciții de confecționare a unor produse individuale; - exerciții practice de rupere/ lipire/ îndoire/ colaj/ origami/ modelare/ bobinare/ răsucire/ mulare/ înșirare/ șnuruire/ tăiere/ înnodare/ îmbinare/ împletire/ țesut/ cusut/ vopsire/ asamblare; - activități de realizare colaje pe teme date; - activități de confecționare de jocuri și jucării simple;
<p>1.4. Manifestarea disponibilității de relaționare și colaborare pentru realizarea unor produse colective</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de împărțire a sarcinilor cu respectarea cerințelor și a timpului de lucru; - exerciții de confecționare a unor produse în grup - activități de realizare a unor compoziții în perechi/ în grup, folosind tehnici variate - exersarea cooperării în rezolvarea unor sarcini simple de lucru în grup, identificând posibilitățile de realizare a sarcinii prin valorificarea calităților fiecărui membru al grupului; - rezolvarea, prin cooperare, a unor sarcini simple de lucru, în diferite contexte ale vieții cotidiene (în familie, în grupul de prieteni, în clasă, la școală, în comunitate);

2. Valorificarea produselor realizate în diverse contexte școlare și extrașcolare**Clasele a V-a – a VIII-a****2.1. Manifestarea capacității de analiză, descriere și evaluare a produsului finit cu respectarea normelor de calitate**

- exerciții de descriere a produsului activității personale;
- exerciții de descriere a produsului activității colegilor;
- exerciții de comparare a produsului personal cu modelul sau cu altele similare;
- exerciții de analiză și apreciere a produselor activității, după criterii date (respectarea succesiunii etapelor de lucru, utilizarea corectă a instrumentelor și materialelor, respectarea ordinii și a normelor igienice în timpul lucrului, oglindirea trăsăturilor obiectelor/ ființelor înfățișate, respectarea proporției și a temei de lucru)

2.2. Participarea activă la organizarea de evenimente destinate valorificării produselor realizate

- exerciții pentru identificarea semnificației și utilității produselor realizate;
- activități de realizare a unor produse pentru evenimente speciale și explicarea alegerilor făcute;
- activități de realizare de jucării sau obiecte utile;
- participarea cu produsele realizate la expoziții și diverse evenimente organizate în școală și în comunitate cu diferite ocazii;
- activități de amenajare a unui stand de prezentare a produselor realizate;
- activități de expunere a produselor în scopul valorificării;
- activități de promovare a produselor realizate și a evenimentelor de prezentare.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasele a V-a – a VIII-a
Tehnici de lucru specifice terapiei ocupaționale	Instrumente specifice prelucrării materialelor Materiale de lucru utilizate în activitatea practică Tehnici de lucru: <ul style="list-style-type: none"> - Ruperea - Lipirea - Îndoirea/ plierea - Trasarea după șablon - Colajul - Modelarea - Bobinarea - Răsucirea - Înșirarea - Șnuruirea - Tăierea - Decuparea după conturul trasat - Înnodarea - Împletirea - Țesutul - Cusutul - Asamblarea - Vopsirea
Produse utile și estice	<ul style="list-style-type: none"> - etape/operații de realizare a unor produse realizate individual sau în grup - produse utile, jucării, obiecte decorative, machete - lucrări tematice realizate din diferite materiale - semnificația produsului activității - expoziții de produse, standuri de prezentare

Sugestii metodologice

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în aplicarea programelor școlare de *Terapie Educațională Complexă și Integrată* pentru proiectarea și derularea activităților specifice: *Formare a autonomiei personale, Socializare, Stimulare cognitivă, Terapie ocupațională și Ludoterapie*.

Cadrul didactic va urmări ca actul educațional să vizeze crearea unor situații de învățare cu un pregnant caracter practic-aplicativ și terapeutic, în vederea formării unor competențe în sfera cunoașterii, dar și creșterea gradului de adaptabilitate și independență al elevilor, prin realizarea conexiunii permanente între cele 5 tipuri de activități de *Terapie Educațională Complexă și Integrată*.

Strategii didactice:

Metodele de învățământ vor fi selectate în raport cu contribuția specifică în formarea competențelor, conținutul activităților didactice și cu particularitățile elevilor (vârsta, nivelul dezvoltării psihice, tipul și gradul dizabilității, specificitatea mijloacelor de comunicare alternative). Se pot utiliza o varietate de metode didactice: expositive, intuitive, activ-participative, etc.

Metodele expositive utilizate în activitățile didactice cu elevii cu dizabilități intelectuale vor respecta următoarele cerințe:

- folosirea unui limbaj adecvat, corespunzător nivelului comunicării;
- prezentarea clară, precisă și concisă a informațiilor, sistematizarea ideilor;
- antrenarea elevilor prin întrebări de control pentru a verifica nivelul înțelegerii conținuturilor și a interveni cu noi explicații și clarificări atunci când se impune acest lucru;
- evitarea verbalismului excesiv.

Metodele de simulare (bazate pe *jocul didactic și dramatizare*) pot fi aplicate cu succes, facilitând participarea activă, emoțională a elevilor, constituind și un mijloc de socializare și interrelaționare.

În contextul activităților didactice specifice învățământului special *metoda demonstrației, a modelării sau a imitației* sunt potrivite și eficiente în actul educațional datorită compatibilității dintre specificul lor și particularitățile de învățare ale elevilor cu dizabilități.

Utilizarea *metodelor activ-participative* vor permite elevului cu dizabilități intelectuale atingerea competențelor prin efort personal sau prin colaborare cu alți colegi. Specific acestor metode este faptul că stimulează interesul pentru cunoaștere, facilitează contactul cu realitatea înconjurătoare și dezvoltă învățarea prin cooperare. Acestea contribuie la formarea competențelor referitoare la ascultarea activă, luarea deciziei, autonomiei personale, responsabilității și participării sociale.

Selecția, stabilirea și integrarea *mijloacelor de învățământ* în cadrul activităților educațional-terapeutice se realizează prin corelarea permanentă a acestora cu specificul competențelor vizate, al conținuturilor concrete și al metodelor și procedeele didactice utilizate.

În cazul elevilor cu dizabilități intelectuale unele mijloace pot avea și un rol compensator, antrenând dezvoltarea unor competențe specifice.

Planificarea și proiectarea didactică:

Programa școlară reprezintă documentul curricular oficial de referință pentru elaborarea planificării anuale și semestriale.

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- corelarea competențelor specifice cu conținuturile prezentate în programa școlară;
- stabilirea unităților de învățare;
- stabilirea succesiunii parcurgerii unităților de învățare;
- stabilirea bugetului de timp necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Planificarea anuală poate fi realizată potrivit tabelului de mai jos:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Nr. ore	Observații

Planificarea anuală presupune:

- identificarea unităților de învățare și a succesiunii acestora;
- asocierea unităților de învățare cu competențele specifice;
- eșalonarea în timp (precizarea numărului de ore pentru fiecare unitate de învățare).

Planificarea semestrială poate fi elaborată astfel:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Conținuturi	Nr. ore/ perioada	Observații

Planificarea semestrială presupune parcurgerea următoarelor etape:

- realizarea asocierilor dintre competențele specifice și conținuturi;
- distribuirea conținuturilor pe unități de învățare;
- stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare;
- alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Având în vedere specificul activităților de **Terapie Educațională Complexă și Integrată**, proiectarea activităților didactice se poate realiza și pe termen scurt, respectiv săptămânal, permițând cadrului didactic adaptarea intervenției terapeutice în funcție de zona proximei dezvoltări și potențialul de dezvoltare al elevilor.

Un posibil model de **planificare săptămânală**, este prezentat mai jos:

Ziua	Orar	Subiectul activității	Obiective operaționale	Strategii didactice	Evaluare	Observații

În realizarea **planificărilor săptămânale**, se vor avea în vedere următoarele aspecte:

- selectarea conținuturilor, a subiectelor activităților și asocierea acestora cu obiectivele operaționale, în concordanță cu particularitățile colectivului de elevi;
- selectarea celor mai adecvate strategii didactice;
- prezentarea metodelor și instrumentelor aplicabile la clasă, tipul acestora.

Evaluarea

Evaluarea elevilor cu dizabilități intelectuale se realizează în contexte diferite, atât prin metode tradiționale, cât și prin metode moderne de evaluare. Ea are o funcție

puternic ameliorativă, întreg procesul didactic și terapeutic adaptându-se permanent în funcție de rezultatele acesteia.

Având în vedere faptul că la activitățile de *Terapie Educațională Complexă și Integrată* nu se realizează aprecierea prin note sau calificative, va fi utilizată preponderent evaluarea de progres, raportată la competențele vizate prin documentele de proiectare a intervenției educațional-terapeutice.

Contexte, factori și medii de instruire

Spre deosebire de activitățile de predare-învățare-evaluare care se desfășoară de regulă, în sălile de clasă, activitățile educațional-terapeutice, prin specificul lor, se pot desfășura și în medii mai puțin formale, adecvate contextului de învățare: camere polisenzoriale, laboratoare IT, ateliere tematice, săli de sport, terenuri de joacă etc.

În funcție de domeniul tematic abordat, activitățile de **Socializare** pot impune schimbarea cadrului clasic de desfășurare a intervenției educațional-terapeutice cu medii mult mai adecvate contextului de învățare:

- vizitele la muzee, obiective turistice, instituții, deplasări în comunitate, care asigură cadrul pentru exersarea deprinderilor de comportare;
- deplasările în natură și excursiile, oferă cadrul relațional și acțional (prin interacțiunea cu colegii în contexte extrașcolare);
- spectacolele de teatru, adecvate vârstei și nivelului de înțelegere al copiilor, care transmit mesaje referitoare la modele de conduită, de comportamente moral-civice;
- serbări sau alte evenimente artistice;
- activități desfășurate în parteneriate cu elevi din alte școli în scopul realizării unor proiecte simple.

În proiectarea activităților terapeutice se vor corela metodele și mijloacele adecvate cu contextele și mediile de instruire cele mai potrivite demersului educativ-compensator.

Vizitele la diferite instituții și obiective culturale sau deplasarea în natură vor contribui substanțial la creșterea gradului de autonomie personală și adaptabilitate socială, facilitând exersarea competențelor de orientare spațială, de interrelaționare cu semenii și raportare adecvată la mediul social.

În proiectarea activităților terapeutice se vor corela metodele și mijloacele adecvate cu contextele și mediile de instruire cele mai potrivite demersului educativ-compensator.

Bibliografie

- Cucuș, C., (2000), *Pedagogie generală*, Editura Polirom, Iași;
- Gherguț, A., (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Editura Polirom, Iași;
- Gherguț, A., (2006), *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație*, Editura Polirom, Iași;
- Ionescu, M., (2010), (coord.), *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, Vanemonde, București;
- Mușu, I., Taflan, A., (1997), (coord.), *Terapia educațională integrată*, Editura Pro Humanitate, București;
- Popescu, Al., (1993), *Terapia ocupațională și ergoterapia*, vol. I, Editura Cerna, București;
- Popovici, D.V., Matei, R., (2005), *Terapie ocupațională pentru persoane cu deficiențe*, Editura Muntenia, Constanța;
- Radu, D.I., Ulici, G., (2003), *Evaluarea și educarea psihomotricității*, Editura Fundației Humanitas, București;
- Verza, E., Verza, E.F., (2011), (coord), *Tratat de psihopedagogie specială*, București, Editura Universității din București;
- Vlad, E., (1999), *Evaluarea în actul educational-terapeutic*, Editura Pro Humanitate, București;
- Vlad, M., Ghilaș, I., Cozma, A., Vasiliu, C.M., (2009), *Dicționar enciclopedic de Psihopedagogie specială*, Editura Fundației Culturale Marin Speteanu, București;
- ***(2011), *Legea Educației Naționale Nr. 1/2011 și actele normative subsecvente acesteia, referitoare la învățământul special și special integrat*;
- ***Planurile-cadru, programele școlare în vigoare;
- ***(2016), *Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale*, Institutul de Științe ale Educației;
- ***(2014), *Metodologia privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar - planuri-cadru de învățământ și programe școlare*, anexă la O.M. nr. 3593/18.06.2014.

Grupul de lucru:

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației

Adrian Romeo COZMA, coordonator Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Cozma Romeo Adrian	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Mozer-Schonborn Lucian	Școala Gimnazială Specială Nr. 7 București
Vasile Marinela	Școala Gimnazială Specială "Constantin Păunescu" București
Perșinaru Sorina Marinela	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Ionescu Corina	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Meran Mariana	Școala Gimnazială Specială "Sf. Nicolae" București